

ORALIQ EKINLARDAN KO'KAT O'G'IT SIFATIDA FOYDALANISHNING G'O'ZA HOSILDORLIGIGA TA'SIRI

Nishonova Bahora Nishonovna

Samarqand davlat chet tilar instituti tyutori

ARTICLE INFO.

Kalit so'zlar:

Yashil go'ng, bo'z tuproq, tuproqning agrofizik, agrokimyoviy, biologik xususiyatlari, g'o'za, ozuqa moddalar.

Annotatsiya

O'zbekiston Respublikasi Samarqand viloyatida yashil go'ngning bo'z tuproqlar unumdorligiga hamda g'o'zaning o'sishi, rivojlanishi va hosildorligiga ta'siri o'rganilgan. Yashil go'ng ekinlari sifatida no'xat va javdar navlari ishlatilgan. O'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, tuproqning fizik-kimyoviy va biologik xossalari yaxshilanib, natijada g'o'zaning o'sishi, rivojlanishi va hosildorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

<http://www.gospodarkainnowacje.pl/> © 2022 LWAB.

Bugungi kunda qishloq xo'jaligida eng muhim muammolar tuproq unumdorligini oshirish, kengaytirish, shuningdek, tuproq hamda o'simlik o'rtasida ozuqa moddalarining cheklovlarisiz balansini yaratishdir. Tuproqning potentsial unumdorligi uning tarkibidagi chirindi miqdoriga bog'liq. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, tabiiy organik va mineral o'g'itlardan doimiy foydalanish orqali tuproq unumdorligini tizimli ravishda oshirish, qishloq xo'jaligi ekinlari hosildorligini oshirishga imkon beradi.

G'o'za maydonlarining unumdorligini oshirish g'o'za hosildorligini oshirishning asosiy omillaridan biridir. Bu vazifani amalga oshirishning umume'tirof etilgan agrotexnika usuli bu almashlab ekishni kimyoviy lashtirish, dalalarni to'g'ri ishlov berish va sug'orish bilan uyg'unlashtirib, ilmiy asoslangan. Paxta dalalarida og'ir asbob-uskunalar bilan savodsiz yetishtirish va sug'orishda yo'qolgan tuproq strukturasini tiklabgina qolmay, balki go'ng va yashil o'g'itlar kiritish orqali tuproqni uzluksiz organik moddalar bilan boyitib borish zarur. Yashil go'ng ekinlari tuproq unumdorligini oshirishning eng samarali vositalaridan biri sifatida Evropa va Osiyoda keng qo'llaniladi. Yashil go'ng ekinlari ostida asosiy ekinlardan bo'shatilgan ekin maydonlari ishlatiladi. Yashil go'ng yozning qolgan davrida va kuzning issiq qismida yetishtiriladi.

O'simliklarning hayotning eng muhim omillariga bo'lgan ehtiyojlarini to'liq qondirish, optimal harorat, havo va oziq moddalar rejimlarini yaratish uchun tuproqning agrofizik va suv-fizik xususiyatlarini yaxshilash kerak. Bu haydalgan organik moddalarning intensiv parchalanishi uchun sharoit yaratishda birinchi darajali rol o'ynaydi (Oripov, 1983).

Qishloq xo'jaligining intensivlashuvi, tuproqni og'ir asbob-uskunalar bilan qayta-qayta ishlov berish, sug'orish ko'pincha o'simliklar rivojlanishining yomonlashishiga, olingan mahsulotning hosildorligi va sifatining pasayishiga olib keladi. Bunday sharoitda tuproqning agrofizik xususiyatlarini yaxshilash, unumdorligini oshirishni izlash katta ahamiyatga ega.

Ma'lumki, yashil o'g'itlar, oraliq ekinlar sifatida etishtirilganda, bahorda tuproq haroratining kunlik

o'zgarishini sezilarli darajada yumshatadi.

Tuproqqa chuqur kirib, ularning ildiz tizimi suv o'tkazuvchanligini oshiradi, bu esa tuproqdagi suv muvozanatiga ijobiy ta'sir qiladi. 50-60 tonna o'simlik moddalarining parchalanishi natijasida 10-15 tonnadan ortiq karbonat angidrid ajralib chiqadi va tuproqdagi mayda bo'laklar soni ko'payadi.

Yashil go'ng ta'sirida, asosan, gumusning to'planishi natijasida tuproqda uning agregatlari sonining ko'payishi sodir bo'ladi.

Organik moddalarning kiritilishi tuproqning fizik xususiyatlarini, ayniqsa tuproqning yuqori qatlamini o'zgartiradi.

V.R. Uilyams (1939), E.K. Alekseev (1948), F.A. Skryabin (1970), P.O. Oripov (1983), N.T. Xalmonov (2017) va boshqa olimlar organik o'g'itning tuproq strukturasi yaxshilashda, xususan, uning suv o'tkazuvchanligini, namlik sig'imini, buferlik qobiliyatini oshirish va massa zichligini kamaytirishdagi rolini qayd etadilar. Tuproq chirindi bilan boyitilganda, uning suv va shamolning halokatli ta'siriga qarshi turish qobiliyati kuchayadi.

Yashil go'ng paytida tuproqda yashovchi tirik organizmlar uchun zarur bo'lgan ko'plab o'sish moddalari, gormonlar, vitaminlar tuproqqa kiradi. Yashil o'g'itlar tuproqni eroziyadan himoya qiladi, sug'orish samaradorligini oshiradi va tuproqning yaxshilanishiga yordam beradi. Natijada tuproqlarning issiqlik xossalari yaxshilanadi, ulardagi chirindi miqdori ortadi. Shuningdek, tuproqdagi yashil go'ng paytida azot va fosforning assimilyatsiya qilinadigan shakllari miqdori keskin ortadi. Tajribalarda fosforning eng yaxshi eriydigan ekinlar xantal va xantalning shabdor aralashmasi bo'lgan (Oripov, 1983).

Bir qator tadqiqotchilar ba'zi o'simliklarda ildiz sekretsiasining tuproq fosfatlarini erituvchi ta'sirini aniqladilar, xususan, qumli tuproqlarda javdar, suli va xantal erimaydigan fosfor birikmalarini o'zlashtiriladigan shakllarga aylantira olishi ko'rsatilgan (Ma'rupov, 1988). Muallif bunday o'simliklardan sideratsiya maqsadlarida foydalanishni taklif qiladi.

Yashil go'ng oraliq ekin sifatida yetishtirilganda tuproq unumdorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. A.Ma'rupov (1988) tadqiqotlarida javdar va xantal shudgorlash tuproqni organik moddalar bilan boyitib, tarkibini oshirgan.

Tuproq unumdorligi paxtadan barqaror va yuqori hosil olishning muhim omillaridan biridir. Mineral o'g'itlarni optimal qo'llash ham hosilni oshirish va tuproq unumdorligini oshirish muammosini hal qilmaydi. Rivojlangan mamlakatlarning qishloq xo'jaligidagi tajribasi va tadqiqotlar natijalari unumdor tuproqlarda mineral o'g'itlardan yuqori samarali mahsulot olish mumkinligini ko'rsatmoqda. Ya'ni, tuproqda yuqori darajada organik moddalar, mikroelementlar, foydali mikroorganizmlar, mikrobiologik jarayonlarni rag'batlantiradigan, tuproqning ozuqaviy, issiqlik va suv-fizik xususiyatlarini normallashtiradigan va optimallashtiradigan turli fermentlar bo'lishi kerak. Bunga o'simlik qoldiqlari va organik o'g'itlarni tuproqqa muntazam ravishda qo'llash orqali erishish mumkin.

Tuproq unumdorligini oshirishda yashil o'g'itlar – muhim o'rin tutadi. Jahon qishloq xo'jaligida olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, tuproq unumdorligi va paxta hosildorligini oshirishning eng ishonchli yo'li yashil o'g'itlardan foydalanish hisoblanadi.

Ishning maqsadi. Muammoning dolzarbligini inobatga olgan holda, tadqiqotning asosiy maqsadi qishloq xo'jaligida kam ta'minlangan bo'z jigarrang (kashtan) tuproqlarda tuproq unumdorligini oshirish va paxtadan o'g'it ishlatmasdan yuqori sifatli mahsulot olishning samarali muqobil qishloq xo'jaligi usullarini ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqot jarayonida birinchi marta sug'oriladigan bo'z-qo'ng'ir (kashtan) tuproqlarda Omad va Buxoro 102 g'o'za navlaridan yuqori sifatli paxta xomashyosini olishda yashil go'ngning ahamiyati aniqlandi.

Yashil go'ng ta'siri tufayli tuproqning agrokimyoviy, suv-fizik xususiyatlari yaxshilanib, paxta mahsulotlarining unumdorligi va sifati ko'rsatkichlari oshdi.

Metodologiya. Samarqand viloyati hududida "Omad" va "Buxoro 102" navlarida 6 xil va 4 ta takroriy bo'lib, har bir uchastkaning maydoni 96 m² (40 m) bo'lgan. x 2,4 m), ekish oddiy (lenta) usuli bilan 60x15 sm ekish sxemasi bilan amalga oshirildi, fosfor va kaliyning 80% haydaladigan qatlam ostiga, qolgan 20% esa ustki qatlamga kiritildi va azot 2 marta yuqori miqdorda sifatida kiritilgan.

100 kg/ga arpa, 60 kg/ga kuzgi no'xat ekildi. Mineral o'g'itlardan ammiakli selitra (34,7%) shaklida azot, superfosfat shaklida fosfor (18,7%) va kaliy sulfat (46%) shaklida, fosfor va kaliyning 80% uchun kiritildi. shudgorlash , qolgan 20% ustki qatlam sifatida, azot esa 2 marta yuqori qatlam sifatida qo'llanildi.

Olingan natijalar

Yashil biomassalardan o'g'it sifatida foydalanilganda "Buxoro 102" navi "Omad" naviga qaraganda dastlabki ko'saklar ekish muddati va yildagi samarali harorat yig'indisiga qarab 115-125 kunda ochildi. Ertapishar navlarda esa ushbu ko'rsatkich 100-115 kunga va ultratez pishar navlarda 90-100 kunga teng bo'ldi. Vazni (7-8 gr) va tola chiqimi (37-38 %) yuqori bo'lgan Buxoro-102 navi 128,5 ming gektar maydonga ekilgan va asosiy maydonning 12,4 % ini tashkil qildi.

Qimmatli mineral o'g'itlardan to'laroq foydalanish uchun g'o'za bilan bir dalada hamkor ekinlardan foydalanish bir gektardan yetishtirilayotgan ekinlardan ko'proq daromad kelishi va shuning bilan agroximekatlar bilan atrof muhitni ifloslanishiga ancha barxam berilishi tajribalarda isbotlandi.

Adabiyotlar

1. Sullivan, Preston. 2003. Qopqoq ekinlari va yashil o'g'itlarga umumiy nuqtai: Barqaror qishloq xo'jaligi asoslari.
2. Piper C.V.; Pieters A.J. USDA fermerlarining byulleteni (tahr.). Yashil go'ng. USDA fermerlarining byulleteni. 1250–1295 betlar. Olingan 2-fevral, 2010.
3. Lourens, Jeyms (1980). Harrowmith Reader, II jild. Camden House Publishing Ltd. p. 145. ISBN 0920656102.
4. Vasilakoglou, Ioannis, Dima, Kiko, Anastassopoulos, Elias, Liturgidis, Anastasiya, Guguliya, Nikolaos va Chouliaras, Nikolaos. 2011. Barqaror paxta va makkajo'xori dalalarida begona o'tlarni yo'q qilish uchun Oregano yashil go'ngi. Yovvoyi o'tlar biologiyasi va boshqaruvi 11: 38-48.
5. Larkin, Robert P., Honeycutt, Ueyn va Olanya Modesto, O. 2011. Kartoshkaning vertikilliligi viltini boshqarish, kasallikni bostiruvchi yashil go'ng bilan va avvalgi qishloq xo'jaligi tarixi ta'sirida. O'simlik Dis. 95: 568-576.
6. Lourens, Jeyms (1980). Harrowmith Reader, II jild. Camden House Publishing Ltd. p. 146. ISBN 0920656102.
7. "Meyn organik dehqonlar va bog'bonlar uyushmasi" (PDF). mofga.org. 2007 yil noyabr.
8. "Yashil go'ng". RHS. Olingan 15 oktyabr 2015.
9. Filpott, Tom (2013-09-09). "Fermer xo'jaliklarini abadiy tuzatish uchun bitta g'alati fokus". Ona Jons. Olingan 2014-03-14.
10. Раимова, М. М., Бобоев, К. К., Абдуллаева, М. Б., Ёдгарова, У. Г., & Маматова, Ш. А. (2021). СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА НЕМОТОРНЫХ ПРОЯВЛЕНИЙ БОЛЕЗНИ ПАРКИНСОНА И СОСУДИСТОГО ПАРКИНСОНИЗМА. ЖУРНАЛ НЕВРОЛОГИИ И НЕЙРОХИРУРГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ, (SPECIAL 1).